

Domek

Ilustriral Župančič Joakim.

»No, pa sem...« je čebelica mladica zadovoljno vzdihnila, ko se je po zamudnem napenjanju srečno prerinila iz rojstne celice. Oči, še ne prav čiste, so ji vedečno obstale na starih čebelah, ki so ji bile nekoliko pomagale in ki so jo zdaj voljno, prijazno gledale.

»Prav... že prav,« so ji vse, tudi druge, ki so mimo gomazele, ljubeznivo migale s tipalkami. »Pa le stoj, da te tudi ocedimo nekoliko.«

Kako bi ubožica že stala? Nožice so ji še mehke, čisto slabične, da krivonogo le čepi in se prav zaspano drži. A modre stare čebele jo božajo; nekatere z nje narahlo trebijo loščine, druge jo pa že pitajo s kapljicami medu, pripravljenega nalašč za take nebogljenčke, a še druge jo nalahko pahljajo in se ji hudomušno smehljajo. Tako se kmalu toliko opomore, da že precej trdno stoji in bistro okoli sebe strmi.

»Da te...« si misli, »kako mi strežejo... Prebito moram biti imenitna čebela.«

Ponosno si pretegne nožice, s krili gibko zatrepeče in se samovščno ozre; zdajci jo mine vsa domišljavost, oči pa ji začudeno obstanejo na velikem satu. Glej, sto in sto čebelic, kakor malo prej ona sama, se sopihaje rine iz rojstne celice in sestre stare čebele jim prav takisto pomagajo in jih čedijo.

»Tàk taka je ta reč...?« se ji razodeva novo spoznanje. »Potemtakem smo vse enake, nobena ni nad drugo...«

Živo se začne spet pretegovati, otipavati in ogledovati... Telesce ji je polno moči, vsi udki so čisto trdni, da se vsa že kar čuti.

»Pridna, pridna...« jo čebele hvalijo. »Vidiš, kar prava si že. Zdaj pa le čvrsto naprej.«

Vodijo jo po toplem domku, ga razkazujejo in ji dopovedujejo to in ono.

Joj, domek je živ. Od vseh strani in na vse plati kar mrgoli samih čebel. Ene, obložene s pisano obnožino, gomaze bolj natežko, anti breme jih ovira; druge hitijo do celic in vanje pretakajo sladke snovi, ki so jih nabrale po cvetočih njivah in travnikih, po vrtovih in gozdovih — povsod; tretje pitajo čebelice mladice, ki še ne morejo izlesti iz celice; še druge gradijo nov sat, anti nobena ne postava, vsaka ve, kaj ji je delati in kje.

Mladica, vedečna kakor je, postaja, zaostaja in gleda, gleda — najraje bi že tudi sama kje poprijela, tako jo žene skriti, prirojeni nagon dela.

Stare ji tega ne dadó, premlada je še, učiti se mora.

»Prej moraš do matice, da te vidi in da jo spoznaš,« jo tolažijo in priganjajo.

»Matica... matica... kdo je to... matica?«

»Matica je, le dobro si zapomni, naša skupna mati; je naša vladarica. Dokler jo imamo, smo pridne, složne in močne, da se nikogar ne bojimo.

Matica je središče v našem ljubem domku. Brez nje ne bi bilo reda, miru in sreče. In prihrumele bi tujke in nam uropale vse... vse, a kar bi ostalo, bi razdejale same —

Same...« se mladica čudi... »Zakaj tudi same?»

»Ne vem,« pravi stara čebela in se praska po glavi. »Anti take smo; brez matice smo kakor ob pamet, brez matice je konec nas in našega ljubega domka... Tega, čebelica moja, nikar nikoli ne pozabi.«

»Ne pozabim, ne pozabim,« obeta pridna, učna mladica.

Potlej se nikjer več ne ustavljajo, kar dalje, dalje hitijo. Spotoma jo venomer nazorno učijo in ji tu in tam marsikaj tudi prav občutno zabičijo in zatrdijo, čebelica pa jih po navadi mladine ne poslušša dosti, preveč jo mika živi vrvež prihajajočih in odhajajočih čebel... Joj, le koliko ti jih je in kako se kobalijo druga čez drugo... Ob čebelah graditeljicah bi najraje vsaj nekoliko postala, tako ji je vseč njihova čudovita spretnost. Kar zna ena, ti znajo tudi druge vse. Nobena se ne moti ne v meri ne v smeri, nič ji ni treba popravljeni — sat se kar vpričo širi in viša. Ob njem spočasn timerk nožic, da bi pasla vedečnost, kakšen še bo, pa ji le-one ne dadó, kar dalje in dalje jo ženó.

A zdajci se zdrzne in zastrmi v prečudno čebelo, veliko, strašno debelo in skoraj čisto črno. Ustraši se je, da kar odreveni.

»Kaj pa je, kaj...?« se ji čebele smehlajo.

»I, tistole...« strahoma zaječi in migne proti črni nakazi, ki v napoto stoji in bulji z velikimi očmi... »Ali me ne bo?« mladico na glas skrbi, v glavici se ji od strahu kar vrtil... »Kdo je to?»

»E, kdo? Trot; len trot,« se čebele mirno še dalje smehlajo. »Nič se ga ne boj, saj ni hud, samo neumen je in len.«

Čebelica se umiri in ostrmi, ko se nekoliko bolj ozre. Glejmo, saj trot, ali kdor že je, ni sam, velika drhal jih zaspáno ždi na satu ali pa leno gomazi po njem.

»Čemu pa so... troti?« vprašuje.

»Matica jih hoče imeti, pa je...« se čebele zresnijo.

»I, čemu?« bi mladica rada vedela.

Čebele molče dalje hite, kakor bi preslišale vedečno vprašanje.

»In kaj delajo?« jih mlada vedečnica drugače vprašuje in zadržuje.

»Nič; nič ne delajo!« ji zdaj vse obenem precej odgovorijo. »Nič ne delajo, samo žro in dosti požró.«

»Tako...? Samo žro...?« zamišljeno preudarja in vase mrmra, ker ne more in ne more razumeti čudnega reda. »Kako to? Ali smejo...?«

»Hm, zdaj še, zdaj...« menijo stare in se preteče nasršijo. »Ko udari prava ura, ti jih pometemo in naženemo, da še sledu ne bo več za ujimi... V našem domku, to vedi za zmerom, je prostora samo za tiste, ki so za kaj in ki delajo...«

Potlej so molče in zdržema tekla naprej. Mlada se še ozrla ni več po lenutih črnih, samo v mislih jim je požugala. —

Tako hitijo, hitijo in pridejo že prav daleč. Za njimi gomazi vse polno sestric čebelice, ki so se takisto komaj šele izglele. Jejhata, kaj pa je tamle...? Koliko ti je čebel...! In vse strmijo v isto smer in se slovesno držijo. A zdaj se razmikajo in vabeče migajo tem, ki prihajajo.

Mlada spet vedečno zaostaja; toliko živega sveta, jejhata, še ni videla; zdaj ti gleda, gleda in strmi.

»Matica... Matica...« ji stare zdajci zašepčejo. »Glej jo... ondile je... Ali jo vidiš...? Vidiš...?«

»Kje... kje...?« zakoprni in urno zdrsi za njimi; kar ti trdo obstane, kakor bi trčila ob veliko pregrajo. Ampak oči ji že ujemó in milo objemó

skoraj za dve sestrici veliko čebelo. Od ljubezni in velikega spoštovanja ji srček kar zadrhti... Matica... kako ti je urna, obenem pa vendar vsa častitljiva. Glej, zdaj je ob njih, zdaj rahlo na njih. Mladice, ki jo gledajo vprvič, živo čutijo, da šele zdaj postajajo čebele, prave čebele po umu, po sreči, po vsem, tak čudovit vonj nevidnega moka veje z nje in jih prepaja...

A velika, vitka gospa se menda ne utegne dosti muditi z njimi. Kakor bi jo kdo preganjal, nemirno teka sem in tja po satovju in povsod.

I, kaj bi ne bila nemirna! Ali ni prav-

kar zvedela, da se je zdajci izlegla tudi mlada matica? In za dve, to stara matica dobro ve, ni mesta v domku. Ena mora vèn. A po utrjeni navadi se staro umika novemu, mlademu. Življenje hoče tako. Na mladini se prihodnost gradi... Matico to hudo skrbi. Joj, kakšna bo prihodnost tegale našega ljubega domka...? Ali bo lepa? Kaj bo prava...? O, bo; anti kakršna je mladina sama, taka pa bo...

Stara matica teka in teka po domku, zbira stare, zdelane, a skušene čebele in jih pripravlja za — roj.

Čebele, ki jim bo iti v roj, sprva potrte onemé. Žal jim je domka. Presrčna domačnost jih gleda iz vsakega koticčka. Da, tu so se rodile, tu dobro ali slabo živele in tu v trdem delu voljno trpele... Pa nič ne pomaga. Čebelicam sestricam, ki se jih zgrinja več in več, in ki se v njih že očitno oglašata živi klic dela in vabljeni mik življenja, se bo zdaj zdaj treba umakniti.

Mlade čebele se že zgrinjajo okoli mlade matice in prevzemajo pravice in dolžnosti starih.

Sonce greje, v domku je vroče. Stara matica obteče svoje zveste in se z njimi ulije iz domka. Roj prvec je to; lep je in močan. Na veji, kjer se je mogočno obesil, jih je brž vse oblezla in jim dela nov vonj svoje posebnosti. To jih je zaznamovalo za zmerom. Tako so postala samostojna družina, ki se noče in ne more mešati z nobeno drugo.

V starem domku se medtem mladim utrinja lepa mladost. Tiste, ki so bile večraj še mlade, so danes že stare. Nove sestre čebelice se rodijo. Tudi nova matica je zdajci tu. Stara matica zbira nov roj, pottlej ždi in poje himno — veliko pesem novemu življenju. Po vsem ljubem domku je slišati njen doneči odmev:

Mumu... mumumu... mumu...

To je budnica starim čebelam, ki bodo zdaj zdaj rojile.

Ko je po prvcu sonce komaj osmič prav toplo pobožalo svet, se je iz milega domka zaprašil roj — družec. Tega je precēj manj — roj, vesel in poln vere v samostojno življenje, je pa le. Od veselja pleše in nori, nazadnje ves utrujen takisto na veji obvisi. In komaj to stori in se matica pripravi, da bi ga oblezla, kakor je treba, pa ti osa, nevarna sovražnica, sikne mimo in jo že kar v létu popade in odnese... Čebele, omamljene od veselega rajanja, tega še opazijo ne precej.

Ko se roj zave in spozna, kaj se je primerilo, obupno zašumi. V hrupu, ki ga kar noče biti konec, odnehavajo vse vezi, roj se rahlja, razdira, podira, že je ves spet v zraku...

»Nazaj v stari dom!« šumé veli tista čebela, ki se je bila prva rodila v milem domku.

»V stari dom!« vrše kmalu vse in brné pred stari dom.

Stražarke čebele pred žrelom na bradi brž v domek povedó, da se družec vrača.

»Jehata, osirotel je ubožec — ni drugega,« po domu hitro uganejo.

»Naj se le kar brž vrne, saj smo vse ene matere...«

Da, vrne naj se. Zunaj vendar ne more ostati. Kako bi dom mirno in srečno živel, če bi ga pekla vest, da je sestre, ki so v bedi in siročini, pehal od domačih vrat...?

Domek, ki je dal že dva roja, ni več kaj posebno trden. S temle družcem si zdaj precēj opomore. Z vsemi močmi se spet loti dela. Jesen se bliža, ajdova ber kliče; hiteti je treba, zdaj zdaj je bo konec in zima bo tu. Kdor se zadosti ne preskrbi, ne učka pomladi...

Čebele, ki jim je paziti, kaj se godi po svetu, privršijo s hudo, žalostno novico, da je v sosednjem domku umrla matica in da so osirotele čebele zaradi tega zdaj kakor z uma. Saj so lahko. Nesreča je res velika. Zdajle, pred zimo se jim kaj takega primeri. Sirote... Ne izmotajo se...

Po vseh vogalih ti čebele srečnega domka postajajo in se menijo o temni usodi nesrečnih sosed.

»I, tja pojdimo, med jim vzemimo, čebele pa napodimo ali pa podavimo, da sitnosti ne bo z drhaljo, ki nima več ne glave ne postave!« svetujejo nekatere mladice.

»Ne, tega pa le nikar ne storimo!« se upira tista prva čebela, pritezajo ji pa stare čebele skoraj vse. »Le kje vam je srce, kje pamet?« pesti lahko-miselne mladice... »Ali nismo čebele tudi me? Če smo, ták živimo in delajmo po čebelje. Tele sirote — ali niso vse našega rodu, vse naše krvi? — Brez pomude jih vzemimo lepo pod streho, pa jel!«

Kakor so stare učile njo samo, ko je bila še mlada in neumna, jim zdaj ona na vest govori in dokazuje, kako grdo in nečebelje bi bilo, če bi se kaj pregrešila nad osirotelimi sestrami. Pa ne samo grdo in nečebelje, tudi nevarno bi bilo: privabilo bi roparice.

»In veste, mladice, kaj je vojska z roparicami?« jih je modra čebela na kratko vila. »Ne veste in ne želim, da bi kdaj zvedele. Verjemite pa le, da je taka vojska največja nesreča za vsak domek...«

Stare, skušene čebele so pritegovalno zašumele. Spomin na sestromorno vojsko je bil tako težak in grenak, da je ves domek kakor hudo prestrašen onemel.

Ampak kaj je, kdo je ondile? Z nekimi stražarkami se bliža krdelec tujih čebel. Žalostno, potrto se drže. A prva čebela jih že po tem spozna.

»Pozdravljene, sosede sestrice!« jih presrčno pozdravlja. »Iz osirotelega domka ste, jelite?«

»Da, smo; nov dom si iščemo,« odgovori čebela sirota. »Ali nas ne bi ve vzele medse? Na škodo vam ne bomo. Delati znamo, pridne smo, trota ni med nami nobenega, a med, ki ga imamo polne sate, bi ve in me ves prenesle semkaj...«

Kaj poslanstvo osirotelega domka želi in kaj nudi, se po vsem domku urno zve.

Pomenijo se z matico in brez dolgega prerekanja mirno sklenejo, da naj se sirote le priselijo. In prav hitro, sicer jih roparice zavohajo.

Čebele sirote si tega ne dadó dvakrat veleti, kar zdržema se ulijo v novi domek. Matica jih brž obteče in prepoji z mokom svoje posebnosti. Zdaj ni več razločka med domačimi in priseljenimi čebelami, ni več čebel sirot, matica jih je vse pohčerila. Vse vkup zdaj hitro pobero med in ga preneso iz zapuščenega domka. Škoda bi bila kaj puščati, veliko veliko dela in trpljenja je bilo z njim...

In komaj je vse v kraju, pa ti pred zapuščeni domek prihrumi lakomna vojska samogoltnih roparic.

»Tu je čutiti vse polno medu,« se v mislih že oblizujejo. Čudno se jim pa le zdi, da je v domku tako tiho in da pred žrelom ni stražark, kakor navadno pred vsakim domkom.

Nekaj roparic se previdno spusti v domek. Hm... da te. Po kotih je še nekaj medu, sicer pa je povsod vse prazno...

Vojska roparic se razjezi. Tak prehitel jih je že nekdo? Tiste ostanke brž pobero in požro, potlej pa jo uderó po sledi, ki so jo čebele pustile, ko so se selile.

Aha, aha, tak tukaj so čebele in med... med...?

Da, tukaj so... Dosti jih mora biti... Pred žrelom je vse črno pazljivih in hrabrih stražark.

Tako roparice brné po zraku, pred domek si ne upajo še. Nazadnje se nekatere najbolj divje in predrzne pa le spusté na brado in hočejo v žrelo. A stražarke jih od togote nasršene hrabro prestrežejo in do zadnje vse pogubijo.

Velika vojska roparic osupne. Če so že stražarke same tako nepremagljive...? Roparice začne skrbeti. Kaj bo, če je ves domek tako hraber...? Obotavljajo se, ne vedo prav, kako bi, poguma jim manjka. Neodločno brné po zraku in dosti jih je.

Svetuje roparica, ki ima med njimi veliko besedo, »vse tiste, ki nas preveč že poznajo, kar hitro pomorimo, mlade nam bo potlej lahko preslepiti...«

Zvijačni svet je bojazljivim roparicam všeč. Vsa velika drhal jih buhne pred žrelo, da bi stražarke kar pohodile in zlahkoma vdrle v domek. Ampak srčne stražarke jim tudi zdaj hrabro zastopijo pot, ves domek pa tudi že na pomagaj prihiti.

Med njimi je tudi prva čebela. Hudo ji je. Sestra napada, mori sestro, sonce pa le še sije...

Tudi roparice so sestre čebele, a lakomnost jim je ohromila pamet, da so to že pozabile, sicer ne bi tako nečebelje divjale in klale.

Pred domkom kmalu leži vse polno mrtvih...

Roparice divjajo, divjajo, a domek je hraber, ne da se.

Sonce se že nagiba v zaton, ko roparice spoznajo, da tega močnega domka nikoli ne zmorejo. Začno se dvigati in umikati, da bi se otrsle razdraženih domobrank in da bi še ob soncu pribežale v domek.

Domobranke počivajo in se otožno ozirajo po morišču pridnih čebel, nenadomestnih življenj.

»Prepodile pa le smo grdobe roparske.« se najhrabrejše ponašajo.

»Smo; ampak žrtve... žrtve...«

Tako se trudna domača vojska pogovarja in budno pazi, ali ni kje še kakšna taka sodrga — kar ti velika osa zviška pade na čebelico med njimi in jo zagrabi, da bi jo odnesla. Ampak čebele stražarke in domobranke, še vse polne srdite vojne gorečnosti, planejo po osji zveri in se ji ene obesijo na krila, da se ne more dvigniti, druge pa jo grizejo in pikajo, kolikor morejo. Ampak kakor njim samim, je zadek tudi osi opasan z roženimi ščiti, ki jih ne čebelje ne kakšno drugo želo ne predre. Osi je vendar nerodno. Čebele so hude ko sam ogenj, tudi brez žela jo gotovo zmorejo, če se jih brž brž ne otepe. Zdajci togotno skrči in skrivi zadek podse; tako se ji morda le posreči, da katero močno piči. Pa tudi njeno želo ne predre ščita okoli čebeljega zadka. A ko se vendarle krivi in na slepo bode, ji medščitje nekoliko regne. Tista modra

prva čebela to opazi, spretno priskoči in v režo kakor blisk urno porine želo in na vso moč piči osjo zver.

To je osi zadosti. Oči ji ugasnejo, moči se ji razklenejo. Čebela, ki jo je do zdaj še trdno držala, se ji nekoliko motoglavo izvije še živa in zdrava.

Ampak hrabra domobranka, ki je pičila, premagala oso, si zaman puli želo iz nje. Zdaj ve, da zanjo ni več pomoči in da mora umreti, ve pa tudi, da je pošteno čebelje živela in za domek voljno trpela. Tako se mirno vda in — umre.

Za njó je domku kaj hudó; a cveli ga tudi žalostna smrt tisoč in tisoč drugih sester v sestromorni vojski.

Vravec in maček

Sončnega popoldneva se je vravec lovil okrog hiše, skakal z drevesa na drevo, z veje na vejo in objestno kričal. Na pragu se je pokazal maček in se mežikaje ozrl po nagajivem vrabcu: hm, previsoko bo, si je mislil.

»Lej ga, lej,« se je ponorčeval vravec. »Zakaj pa ne letaš kakor jaz, glej, takole.« In spustil se je na skedenj, od tu na hišo, spet na hruško ter skakal in čvkal in posmehovalno izzival mačka.

»Poskusi, morda se boš naučil, če nisi pretrde glave.«

»Nič ne slišim,« je zagodrnjal maček, »prehladil sem se, pa mi po glavi šumi.« Malomarno je sedel na prag in zamižal pred sončnimi žarki, ki so ga bodli v oči. Ej, presneto je pazljivo spremljal vsako vrabčevo kretnjo. Skrivaj je odpiral oko in meril razdaljo do vrabca.

»Stric muc,« se mu je ta zasukal nad glavo, »kaj bi ti dal, da bi znal tako letati, pravim, kot jaz, a?«

»Nič, nič. Sem rajši na topli peči, kakor da bi se ubijal za hrano kakor ti.«

»He, he,« je priletel vravec čisto blizu mačka in mu začel pripovedovati: »Rajši trpim lakoto in mraz tri zime drugo za drugo, kakor da bi se samo cno uro plazil po zemlji kakor ti. Pa poléti z menoj, če moreš,« je ščebetal prešerno in se predrzno razkoračil pred njim, nato se pa brezskrbno smukal okoli na videz dremajočega in gluhega mačka. »Saj bi, kaj ne, ko bi mogel,« ga je spet zbadel in se hudomušno posmehnil.

Skok — in vravec je zakričal v smrtnem strahu pod ostrimi kremplji.

»Zdaj léti pod nebo...« se je obliznil maček. »Saj bi, kajne, ko bi mogel. Kaj ti pomagajo urne peruti, ko imaš pa tako počasne možgane,« je dejal maček in ga pohrustal.

Cvetko Golar

Pesem o metulju

Metulj lep in ličen
in pisan in mičen,
zazdeha in vstane,
k vijolicí plane.

Krog vrta in plota
ígra se in mota,
od loga da gaja
ves dan se sprehaja.

Na sonce, na sonce
nad polne gre lonce,
po sladko medico,
po med za potico.

Razsaja, svatuje
in raja, kraljuje,
se v žarkih utrinja,
v meglicah izginja.

Spomladi, poleti,
ko gora je v cveti,
o nektarju sanja
in rožam se klanja.

Podi se in ziblje
in pleše in gíblje,
med smrekami tava,
nad rekami plava.

Še v pozni jeseni
za mráz se ne meni,
pozími ves plah
zavíje se v mah.